

Ecologisch wonen zonder gas, ja het kan

Dirk Holemans

Het lijkt een paradox: met het oog op 2030 behartenswaardige zaken doen die ervoor zorgen dat we in 2050 in de miserie zitten. Zo lijkt het bijvoorbeeld een goede tussenstap om over te stappen van vervuilende dieselwagens naar schonere voertuigen op aardgas. In stedelijke omgevingen valt dit te overwegen. Maar over heel het land zware investeringen doen in laadinfrastructuur voor deze gaswagens zorgt voor wat economen het *lock-in-effect* noemen. Met deze keuze voor 2030 blijven we vastzitten in het 20ste eeuwse systeem van de verbrandingsmotor. Een technologie die op ontzettend inefficiënte wijze fossiele brandstoffen via hitte omzet in verplaatsingen. Bovendien kunnen we als samenleving elke euro maar één keer uitgeven, iets wat we maar beter beseffen want de transitie naar een duurzame samenleving vergt immense investeringen.

Fossiele brandstoffen uitfaseren

Nemen we de klimaatuitdaging ernstig, dan valt er niet aan te ontkomen. Tegen 2050 moeten we klimaatneutraal zijn. Dat betekent dat we ons volledig verlossen van het gebruik van fossiele brandstoffen. Daarbij gaat het niet alleen over steenkool en olie maar ook over aardgas. Het toekomstbeeld voor ecologisch wonen bijvoorbeeld is eenvoudig en radicaal: woonwijken zonder gasnet. Dat betekent dat je zorgt voor warm water voor verwarming en sanitair met warmtenetten, die gebruik maken van de restwarmte van industriële productie. Waar dat niet mogelijk is, ligt de optie op 100 procent groene stroom: huizen dermate goed isoleren dat ze amper verwarming nodig hebben, warmtepompen voorzien en zonneboilers op het dak.

Willen we in 2050 gasvrij zijn, dan moeten we in 2017 de juiste beslissingen nemen. Dus geen nieuwe gasnetten aanleggen in nieuwbouwwijken en heel goed nadenken of we nog fors investeren in de renovatie van bestaande netten. Want de afschrijvingsperiode van een gasnet situeert zich rond de veertig jaar, wat betekent dat een nieuw net moet functioneren tot 2057, wat juist niet de bedoeling is. Dit lijkt heel ambitieus en dat is het ook. Dat het realistisch is tonen onze Noorderburen.

Nederland gaat ervoor

Nederland is al lang niet meer het gidsland van Europa. Ook op hun energiebeleid valt er wat af te dingen, als je weet dat er in Amsterdam nog een steenkoolcentrale op volle toeren draait. Op vlak van gasbeleid nemen ze wel het voortouw. In maart tekenden ministers, samen met 30 gemeenten, 12 provincies en 5 netbeheerders een *Green Deal* met als doel woningen aardgasvrij te maken. Amsterdam wil hierbij koploper zijn en kiest resoluut voor gasvrij in 2050. Nu al zijn er meer dan 100.000 woningen aangesloten op warmtenetten. Nieuwbouwwijken krijgen geen gasnetten meer. Om de bestaande woningen aan te pakken kiest de stad voor een gebiedsgerichte aanpak. Al dit jaar wijzen wooncorporaties de eerste 10.000 woningen aan om ze gasvrij te maken.

De Vlaamse energievisie

In Vlaanderen horen we vooral mooie woorden en discussies over de structuren. Zoals recent nog over het voorstel van de netbeheerders Eandis en Infrac om het monopolie over warmtenetten te verwerven. Vlaams minister Tommelein wil dan weer meer ruimte voor privé-initiatief. Van beide kanten hoor ik echter geen helder engagement om tegen 2050 van gas af te zijn. Dag geldt ook voor de *Ontwerp Energievisie* die de Vlaamse regering recent goedkeurde. Het is positief dat we nu een energievisie hebben met als horizon 2050. Onder meer op vlak van wonen mist ze echter de nodige ambitie, wat doet vrezen voor de actieplannen die uit de visie moeten volgen. De energievisie gaat onvoldoende in op de uitdagingen waar we voor staan als het gaat over het uitfaseren van fossiele brandstoffen voor het verwarmen van woningen. De moed ontbreekt om – zoals nu al in Nederland het geval is – te zeggen dat we ons volledig moeten verlossen van fossiele brandstoffen. We lezen integendeel in de visienota dat ‘de inzet van fossiele bronnen voor ruimteverwarming dient te verminderen’. Dit is allesbehalve een duidelijke visie op het uitfaseren van fossiele brandstoffen. Het is eerder noch mossel noch vis.

Hetzelfde geldt voor de consequentie dat vanuit een daadkrachtig klimaat- en energiebeleid nieuwe gasnetten weggesmeten geld zijn en een lock-in voor de toekomst. De energienota stelt louter dat bij verkavelingen er ‘in functie van het maatschappelijk optimum een grondige afweging dient te gebeuren tussen warmtenetten, gasnetten, centrale of individuele duurzame opties.’ Het is spijtig om vast te stellen, maar dit is niet het krachtig en hoopvol signaal waarop we zaten te wachten. Dit is niet de langetermijnvisie die sturend werkt naar gasvrij wonen. Het geeft eerder projectontwikkelaars het signaal dat ze nog wel een tijdje mogen voortdoen met de op fossiele brandstoffen gebaseerde technieken uit de vorige eeuw.

Over naar Eandis. Je zou denken dat ze met hun plannen rond warmtenetten de koploper in Vlaanderen willen zijn op het vlak van energietransitie. Dat blijkt niet het geval. In hun bedrijfsprognose over het residentieel gasgebruik in Vlaanderen gaan ze uit van slechts een daling van 10 procent van het gasgebruik tegen 2030. En ze stellen dat woningen in 2050 nog steeds twee derde van het huidig gasvolume nodig hebben. Dat is dus het jaar waarin we klimaatneutraal willen zijn. Blijkbaar heeft Eandis nog geen kennis genomen van de ambitieuze klimaatresolutie die het Vlaams Parlement vorig jaar over partijgrenzen heen goedkeurde. Daar wil men elke subsidie voor aardgas al afschaffen tegen 2025 en vervangen door een ondersteuning van klimaatvriendelijke alternatieven.

Transitie is systeemverandering

Het dreigt een modewoord te worden: transitie. Waarbij we vergeten dat het gaat over systeemverandering, alles anders doen dan op de huidige manier. Dat geldt voor onze systemen van wonen, voeding, mobiliteit, enzovoort.

Ook voor het domein wonen betekent transitie een totale ommekeer op basis van een ambitieus einddoel en onderbouwde stappenplannen er naar toe. Dat is dus duidelijk iets anders dan de huidige machtsstrijd over welke organisatie hier en daar een warmtenet mag aanleggen om wat energieverbruik voor verwarming en warm water te verminderen. Ook de nieuwe energievisie van de Vlaamse regering mist wat dat betreft de nodige ambitie om Vlaanderen toekomstvaardig te maken.